

концепта / Г.В.Токарев. – Тула: ТГПУ, 2004. – 108 с. *Холодная М.А.* Интегральные структуры понятийного мышления / М.А.Холодная. Томск, 1983. – 190 с. *Чейф У.Л.* Значение и структура языка / У.Л. Чейф. – М.: Наука, 1975. – 432 с. *Чесноков П.В.* Слово и соответствующая ему единица мышления / П.В.Чесноков. – М.: Высш. школа, 1967. – 287 с. *Lakoff D.* Categories: an essay in cognitive linguistics/ D. Lakoff // Linguistics in the Morning Calm. Linguistic Society of Korea – Seoul: Hanshin, 1983. – P. 27-46. *Wills W.* Schematheorie und Wortbildung / W.Wills. // DaF. – 4/1992. – S. 230-234.

УДК 81'373.612.2

РОМАНЮХА М.В.

(Дніпродзержинський державний технічний університет)

ФУНКЦІОНАЛЬНА СПОРІДНЕНІСТЬ МЕТАФОРИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТОСИСТЕМИ *ECONOMY* У МЕДІАДИСКУРСІ

У статті продемонстровано основні метафоричні моделі на позначення концептосистеми *ECONOMY*. Представлено зональну структуру метафоричного поля, яка підкріплена числовими даними. Виявлено функціональну спорідненість економічної метафорики, яка групується навколо складової *ECONOMIC REGULATION*.

Ключові слова: метафора, концептосистема *ECONOMY*, метафорична модель, медіадискурс.

Романюха М.В. **Функциональное родство метафорики, обозначающей концептосистему *ECONOMY* в медиадискурсе.** В статье представлены основные метафорические модели, обозначающие концептосистему *ECONOMY*. Представлена зональная структура метафорического поля, которая снабжена числовыми данными. Обнаружено функциональное родство экономической метафорики, которое концентрируется вокруг составляющей *ECONOMIC REGULATION*.

Ключевые слова: метафора, концептосистема *ECONOMY*, метафорическая модель, медиадискурс.

Romanyukha M.V. **Functional integrity of metaphors denoting conceptual system *ECONOMY* in media discourse.** The article demonstrates the main metaphoric models denoting conceptual system *ECONOMY*. Zone structure of the metaphoric field is presented, which is supported by calculations. The article reveals functional integrity of economic metaphors which is concentrated around the concept *ECONOMIC REGULATION*.

Key words: metaphor, conceptual system *ECONOMY*, metaphoric model, media discourse.

Проблема метафоричної репрезентації знань у дискурсах виступає одним з актуальних напрямків сучасних мовознавчих досліджень у зв'язку з переорієнтацією уваги мовознавців на фігуру мовця, на особливості утворення, закріплення та продукування знання [Кибрик 1994, с.127]. Актуальним для нашого дослідження є медіадискурс, на матеріалі якого метафора здатна реалізувати більшість своїх функцій. Медіадискурс тлумачимо як тематично сфокусовану, соціокультурно-зумовлену когнітивно-мовленнєву діяльність людей [Добросклонская 2006; Шевченко 2005; Fowler 1991; Van Dijk 1995]. Тематика розглянутих текстів медіадискурсу сфокусована на поняттєвому просторі економіки, який інтерпретується як концептосистема *ECONOMY*. При виборі терміну “концептосистема” спираємося на її тлумачення як певного поняттєво обумовленого фрагменту концептосфери, а також на загальний принцип системності знань, їхньої незольованості, ієрархічності у складі концептосфери як упорядкованої сукупності концептів лінгвокультури [Маслова 2004, с. 17; Приходько 2008, с. 209]. Концептосистема *ECONOMY* утворюється двома концептуальними полями: *MICROECONOMICS* та *MACROECONOMICS* [Економічна теорія 2006; Основи економічної теорії 2001].

Метафорика сфери економіки виступала об'єктом попередніх досліджень [Колотніна 2007; Clancy 1999; Kövesces 2002], але недостатнім виявилось дослідження метафоричних моделей економіки в аспекті їхньої інтегративності. Тож, **мета статті** – виявити функціональну спорідненість метафоричних моделей на позначення концептосистеми *ECONOMY*. Матеріал дослідження представлений корпусом метафоричних висловлювань в загальній кількості 3420 одиниць, які були відібрані шляхом суцільної вибірки з текстів авторитетних англomовних видань Великобританії та США за 2006-2009рр.

Приймаючи положення про системність мови, у тому числі образної лексики [Полевые структуры 1989, с. 75; Скляревская 1993, с. 75], пропонуємо польову модель метафорики концептосистеми *ECONOMY*. Корпус метафоричних слововживань концептосистеми *ECONOMY* позначаємо терміном „метафоричне поле” [Скляревская 1993, с. 115]. Аналіз числових підрахунків виявив, що метафоричне поле концептосистеми *ECONOMY* поділяється

на ядерну, медіальну та периферійну зони, які утворені метафоричними моделями різного статусу:

Таблиця 1

Структура метафоричного поля концептосистеми ECONOMY

	Кількість (одиниць)	Відсоток від загальної кількості
Метафоричні моделі ядерної зони		
ECONOMY IS WAR	615	18,0
ECONOMY IS A HUMAN BEING	548	16,0
ECONOMY IS A MECHANISM	533	15,6
ECONOMY IS A GAME	491	14,4
Метафоричні моделі медіальної зони		
ECONOMY IS ENVIRONMENT	295	8,6
ECONOMY IS FAUNA	280	8,1
ECONOMY IS A BUILDING	236	6,9
ECONOMY IS A SHIP	227	6,6
Метафоричні моделі периферійної зони		
ECONOMY IS SPIRITUAL WORLD	81	2,4
ECONOMY IS RECREATION	64	1,9
ECONOMY IS FLORA	50	1,5
Загальна кількість	3420	100

Розрізняємо прості і комплексні метафоричні моделі. За умов широкої представленості метафоричної моделі мовними одиницями метафоричні проєкції можна представити як членування моделі на більш детальні складові, кожна з яких виконує свою функцію. Ці складові іменуються *простими метафоричними моделями* (далі ПММ) і вони утворюють *комплексну метафоричну модель* (далі КММ) [Kövesces 2002, с. 83-84]. До ядерної зони уналежнюємо чотири найчастотніші та найбільш структурно розгалужені КММ. Найбільш частотна ядерна КММ ECONOMY IS WAR розтлумачує економіку через призму війни та характеризується детальною структурою:

Таблиця 2

Структура комплексної метафоричної моделі ECONOMY IS WAR

комплексна метафорична модель	ECONOMY IS WAR						
прості метафоричні моделі першого рівня (далі ПММ ₁)	ECONOMIC COMPETITION IS WAR	REPRESENTATIVES OF ECONOMY ARE PARTICIPANTS OF WAR	INAPPROPRIATE STATE OF ECONOMY IS AN ADVERSARY	ECONOMIC HARM IS HARM AT WAR	ECONOMIC REGULATION IS WAR STRATEGY	ECONOMIC ARGUMENT IS WAR	
прості метафоричні моделі другого рівня (далі – ПММ ₂)	—	—	THE SCALE OF PROBLEMS IS THE MIGHT OF AN ADVERSARY	—	INSTRUMENTS OF ECONOMY ARE WEAPONS	THE LAUNCH OF ECONOMIC MEASURES IS THE START OF WAR	—

Наступна ядерна КММ ECONOMY IS A HUMAN BEING зумовлює переосмислення стану економіки через уявлення про фізичний стан людини та про її рух у просторі. Структура цієї КММ наведена у табл.3:

Таблиця 3

Структура комплексної метафоричної моделі ECONOMY IS A HUMAN BEING

комплексна метафорична модель	ECONOMY IS A HUMAN BEING			
<i>ПММ₁</i>	THE STATE OF ECONOMY IS THE STATE OF A HUMAN BEING		ECONOMIC REGULATION IS MEDICATION	ECONOMIC CHANGE IS FORWARD MOTION
<i>ПММ₂</i>	APPROPRIATE STATE OF ECONOMY IS BODY STRENGTH	INAPPROPRIATE STATE OF ECONOMY IS ILLNESS	ECONOMIC HARM IS INJURY	COLLAPSE OF ECONOMY IS DEATH OF A HUMAN BEING
	MONEY AS AN INSTRUMENT OF ECONOMY IS A CURE	MONEY AS AN INSTRUMENT OF ECONOMY IS BLOOD		

Ядерна КММ **ECONOMY IS A MECHANISM** (15,6 %, 533 одиниці) висвітлює динаміку економічних процесів завдяки знанням про механізми, їхні вузлові елементи та особливості функціонування. Ця КММ має досить розгалужену структуру:

Таблиця 4

Структура комплексної метафоричної моделі ECONOMY IS A MECHANISM

комплексна метафорична модель	ECONOMY IS A MECHANISM			
<i>ПММ₁</i>	STATE OF ECONOMY IS STATE OF A MECHANISM	ECONOMIC CHANGE IS MECHANISTIC MOTION		ECONOMIC REGULATION IS MAINTENANCE
<i>ПММ₂</i>	APPROPRIATE STATE OF ECONOMY IS A WELL-FUNCTIONING MECHANISM	INAPPROPRIATE STATE OF ECONOMY IS A MALFUNCTIONING MECHANISM	SOURCE OF ECONOMIC CHANGE IS MECHANISTIC ENERGY	ECONOMIC CHANGE IS HORIZONTAL MOTION
			ECONOMIC CHANGE IS VERTICAL MOTION	SPEED OF ECONOMIC CHANGE IS SPEED OF MOTION
				INTENSITY OF ECONOMIC CHANGE IS TEMPERATURE OF A METAL

Нарешті, остання КММ **ECONOMY IS A GAME** висвітлює конкурентний дух економіки через уявлення про гру. Структура моделі представлена у табл.5:

Таблиця 5

Структура комплексної метафоричної моделі ECONOMY IS A GAME

комплексна метафорична модель	ECONOMY IS A GAME			
<i>ПММ</i>	PERIODS OF ECONOMIC ACTIVITY ARE PERIODS OF A GAME	REPRESENTATIVES OF ECONOMY ARE PLAYERS	ECONOMIC RISKS ARE RISKS IN A GAME	ECONOMIC REGULATION IS GAME STRATEGY
				THE COLLAPSE OF ECONOMY IS THE DOMINO EFFECT

Тексти розглянутого періоду характеризуються чіткою тематичною зосередженістю здебільшого на проблемі світової економічної кризи, яка почалася у 2008 році. Тому журналісти у цей період повніше розкривали найбільш комунікативно релевантні складові концептосистеми **ECONOMY** – а саме концепти **CRISIS** та **ECONOMIC REGULATION**, які отримали множинне образне втілення. Цей факт проявляється у тому, що найбільш численні ядерні КММ демонструють функціональну схожість, що розкривається і в структурному відношенні – кожна з КММ ядерної зони містить метафоричну модель зі складовою **ECONOMIC REGULATION**. Воєнна метафорика розтлумачує боротьбу із кризою як відсіч ворогу,

антропоморфна – надає ідеї протистояння кризі схожість з лікуванням людини. Механічна та ігрова метафорика представляють процес боротьби із кризою як ремонт механізму та ігрову стратегію відповідно. Дві перші найчастотніші КММ більш детально структуровані у висвітленні боротьби, оскільки мають у своєму складі окрім ПММ₁ по дві ПММ₂, що свідчить про їхній потужніший евристичний потенціал (табл. 6):

Таблиця 6

Функціональна спорідненість КММ ядерної зони

КММ	ECONOMY IS WAR	ECONOMY IS A HUMAN BEING	ECONOMY IS A MECHANISM	ECONOMY IS A GAME
ПММ ₁ зі спільним елементом сфери-цілі	ECONOMIC REGULATION IS WAR STRATEGY	ECONOMIC REGULATION IS MEDICATION	ECONOMIC REGULATION IS MAINTENANCE	ECONOMIC REGULATION IS GAME STRATEGY
ПММ ₂	INSTRUMENTS OF ECONOMY ARE WEAPONS THE LAUNCH OF ECONOMIC MEASURES IS THE START OF WAR	MONEY AS AN INSTRUMENT OF ECONOMY IS A CURE MONEY AS AN INSTRUMENT OF ECONOMY IS BLOOD	-	-

Функціональна спорідненість виявляється також у численних випадках поєднання репрезентацій ядерних КММ у вигляді конвергенції метафор, які експлікують державне регулювання кризи. Так, у нижченаведеному фрагменті про розмір фіскальної підтримки економіки США під час кризи метафори *to go "all in" (йти ва-банк)* (ядерна КММ ECONOMY IS A GAME), *economic medicine (економічні ліки)*, *dosage (дозування)*, *after-effect (наслідки)* (ядерна КММ ECONOMY IS A HUMAN BEING) різнобічно розкривають рішучість, масштабність боротьби з кризою та можливі наслідки: *This debilitating spiral has spurred our government to take massive action. In poker terms, the Treasury and the Fed have gone "all in." Economic medicine that was previously meted out by the cupful has recently been dispensed by the barrel. These once-unthinkable dosages will almost certainly bring on unwelcome after-effects* (Newsweek). На основі функціональної спорідненості в експлікації протиборчого характеру економіки ядерні моделі інтегровані у метафоричну мегамодель ECONOMY IS STRIFE.

У висновках зазначимо, що функціональна спорідненість метафоричних моделей концептосистеми ECONOMY спостерігається, насамперед, у ядерній зоні, і полягає у всебічному висвітленні економічного регулювання широко обговорюваної в розглянутих текстах світової економічної кризи. У структурному відношенні це проявляється в наявності складової ECONOMIC REGULATION у кожній з ядерних метафоричних моделей. У перспективі доцільно було б дослідити функціональну спорідненість метафорики україномовних економічних текстів кризового періоду.

Література

Добросклонская Т. Г. Медиадискурс как объект лингвистики и межкультурной коммуникации / Т. Г. Добросклонская // Вестник МГУ. – Сер. 10: Журналистика. – М.: Наука, 2006. – № 2. – С. 20-33. *Економічна теорія*: Політекономія: [підруч.] / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2006. – 631 с. Кибрик А. А. Когнитивные исследования по дискурсу / А. А. Кибрик // Вопросы языкознания. – М.: Наука, 1994. – № 5. – С. 126-139. Колотнина Е. В. Метафорическое моделирование действительности в русском и английском экономическом англоязычном дискурсе: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20. / Колотнина Елена Владимировна. – Екатеринбург, 2001. – 242 с. Когнитивная лингвистика / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2007. – 314с. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: [Уч. пособие] / В. А. Маслова. – Мн.: ТетраСистемс, 2004. – 256 с. *Основи економічної теорії*: підруч. / [А. А. Чухно, П. С. Єщенко, Г. Н. Кліменко та ін.]; за ред. А. А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – 606 с. *Полевые структуры в системе языка*. / Науч. ред. З.Д. Попова. – Изд-во Воронежского ун-та, 1989. – 197с. Приходько А.М. Концепти та концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332с. Складарська Г. Н. Метафора в системі мови / Г. Н. Складарська. – СПб.: Наука. – 1993. – 151 с. Шевченко И. С. Когнитивно-прагматическое исследование дискурса / И. С. Шевченко // Дискурс как когнитивно-коммуникативный феномен / Под общ. ред. Шевченко И. С.: монография / Перевод с укр. – Х.: Константа, 2005. – С. 102-115. Clancy J. J. The Invisible Powers. The Language of Business / J. J. Clancy. – New York: Lexington Books, 1999. – 331 p. Fowler R. Language in the News: Discourse and Ideology in the Press / R. Fowler. – London; N.Y.: Routledge, 1991. – 251 p. Kövesces Z. Metaphor: a Practical Introduction. – Oxford University Press, 2002. – 285 p. Van Dijk T. A. The Mass Media Today : Discourses of Domination or Diversity? / T. A. Van Dijk // Javnost. № 2(2). – Ljubljana: The Public, 1995. – P. 27-45.